

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 219/2022 rd

Svar på ett skriftligt spørgsmål om tillgången till gas för livsmedelsindustrin

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 219/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Arto Satonen /saml:

Kan investeringsstöd beviljas för en övergångsperiod utifrån säkerställandet av tillgången även i fråga om icke-förnybara energiformer när dessa ersätter importerad energi från Ryssland, och

kan tillståndsmyndigheterna prioritera förfarandena för tillstånd till investeringar som säkerställer tillgången till kritiska baslivsmedel?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Enligt punkt 7.4 i statsrådets beslut om målen med försörjningsberedskapen (1048/2018) är en fungerande livsmedelsförsörjning en av samhällets vitala funktioner. Beslutet understryker att den inhemska livsmedelsindustrin och en flexibel dagligvaruförsörjning tryggas genom att man säkerställer verksamhetsbetingelserna för en fungerande marknad med tanke på allvarliga störningar och undantagsförhållanden. Dessutom poängterar beslutet att livsmedelsförsörjningen är beroende av andra funktioner som är väsentliga med tanke på försörjningsberedskapen, såsom råvaruproduktionen, energitillförseln, datasystemen samt kommunikationsnätverken och kommunikationstjänsterna, betalningsrörelsesystemen, de inhemska och utländska transporterna samt vattenförsörjningstjänsterna.

Det är i första hand industriaktörerna själva som ansvarar för beredskapen mot naturgasstörningar. Som en av samhällets vitala funktioner är livsmedelsförsörjningen en viktig kund vid naturgasleveranser. Även vid störningar på gasmarknaden är det viktigt att så bra som möjligt i samarbete med olika aktörer försöka garantera leveranssäkerheten på de anläggningar som är beroende av naturgas.

Vid mötet den 7 april 2022 stödde regeringens finanspolitiska ministerutskott åtgärder för att hyra ett stort LNG-terminalfartyg i samarbete med Estland. Hyrande av ett terminalfartyg gör det möjligt för Finland att sluta med beroendet av rörledningsgas från Ryssland. I samarbete

med finansministeriet och det estländska ministerium som ansvarar för energifrågor fortsätter arbets- och näringsministeriet nu förberedelserna för att hyra LNG-terminalfartyget och kommer snabbt att ta fram ett förslag om hyrandet som finanspolitiska ministerutskottet får ta ställning till. Arbets- och näringsministeriet har konstaterat att det enda sättet att snabbt säkerställa att beroendet av rörledningsgas från Ryssland upphör är att hyra ett tillräckligt stort LNG-terminalfartyg som ska placeras vid Finlands kust, i omedelbar närhet av naturgasöverföringsnätet. Det är viktigt att fartyget med största möjliga säkerhet ska kunna tas i bruk redan nästa vinter. Projektet har hittills framskridit enligt planen.

Statliga stöd som beviljas i Finland styrs både av nationell lagstiftning och av EU:s regler om statligt stöd. Utgångspunkten i EU-området är att statligt stöd, med vissa undantag, i regel är förbjudna. Sådana undantag är stöd som syftar till att uppnå mål som anses vara allmänt vedertagna, till exempel miljöskydd eller främjande av forskning och utveckling. I fråga om energistöd bygger reglerna om statligt stöd på den allmänna gruppundantagsförordningen och i vissa delar på riktlinjerna för miljö- och energistöd. Den allmänna gruppundantagsförordningen tillåter stöd med vissa begränsningar, till exempel för att främja förnybar energi och energieffektivitet. Enligt definitionen i förordningen avses med förnybara energikällor följande förnybara icke-fossila energikällor: vindenergi, solenergi, aerotermisk energi, geotermisk energi, hydrotermisk energi, havsenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsverk samt biogaser. Dessutom kräver kommissionens regler om statligt stöd i allmänhet att stödet ska bidra till att inleda ett projekt, det vill säga att stöd endast kan beviljas för investeringar som inte kan genomföras utan stöd. Syftet med energistödet är inte enbart att öka mängden förnybar energi och höja energieffektiviteten utan även att kommersialisera ny energiteknik. Investeringar i fossila energikällor bidrar inte till dessa mål och är därför inte förenliga med den nuvarande energistödsförordningen (1098/2017).

Till skillnad från de övriga EU-reglerna om statligt stöd kan så kallade de minimis -stöd beviljas med mindre begränsningar. Sådana stöd kan dock i sin helhet endast beviljas till ett belopp av 200 000 euro per företag under en treårsperiod, vilket avsevärt begränsar stödmöjligheterna. Dessutom har EU infört olika undantagsregler med anledning av krissituationer. Genom sådana tidsbegränsade regler är det möjligt att tillfälligt uppmjuka de normala reglerna om statligt stöd, och olika former av kostnadsstöd i samband med kriser kan då också vara tillämpliga. Än så länge har det inte bestämts att sådana ramar ska användas i Finland inom energisektorn. I Finland används inte heller sådana stödprogram ur vilka det är möjligt att bevilja stöd för investeringar som utnyttjar eller gör det möjligt att utnyttja fossila energikällor.

Beroende på verksamhetens art och storleksklass kan produktionsanläggningar inom livsmedelsindustrin kräva miljötillstånd eller anmälningsbeslut. Beroende på anläggningens storlek är den statliga miljötillståndsmyndigheten (regionförvaltningsverket) eller den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten behörig myndighet som behandlar miljötillståndet eller anmälan. I miljölagstiftningen eller i miljötillstånden begränsas inte kategoriskt användningen av brännolja tidsmässigt.

Om användningen av brännolja har beaktats i det ursprungliga miljötillståndet eller anmälningsbeslutet för anläggningen, behöver miljötillståndet eller anmälan sannolikt inte ändras. Om användningen av brännolja inte har beaktats i miljötillståndet eller anmälningsbeslutet för anläggningen, behöver miljötillståndet eller anmälan sannolikt ändras. Även i dessa situationer ger miljölagstiftningens bestämmelser om exceptionella situationer möjlighet att börja använda brännolja redan innan miljötillståndet eller anmälan ändras. Sådana exceptionella situationer kräver att tillsynsmyndigheterna, som övervakar anläggningarna, ska göra en prövning i varje enskilt fall. Genom en promemoria av den 4 mars 2022 har miljöministeriet gett tillsynsmyndigheterna en anvisning om verksamheten vid allvarliga störningar i tillgången till naturgas. I promemorian betonas bland annat tillsynsmyndigheternas övergripande prövning och en så smidig och effektiv behandling av ärenden som möjligt.

De statliga och kommunala miljötillståndsmyndigheterna kan efter eget gottfinnande prioritera de tillståndsansökningar som de behandlar. Detta gäller också eventuella ändringar som behövs i ett miljötillstånd med anledning av ibruktagandet av brännolja. Dessutom prioriteras projekt som omfattar investeringar redan nu i de statliga miljömyndigheternas resultatstyrning. I regeringens ramförhandlingar våren 2022 skrevs följande in: ”Vi bereder en proposition med förslag till ändring av lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverket så att behandlingen av sådana tillståndsansökningar enligt miljöskyddslagen och vattenlagen som omfattar vissa investeringar i grön omställning prioriteras vid behandlingen av tillståndsärenden vid regionförvaltningsverken under en viss tid, 2022–2025. Regionförvaltningsverket ska prioritera projekt som handlar om batterikluster, förnybar energi, produktion av koldioxidssnål vätgas och avskiljning och utvinning av koldioxid och som beaktar principen DNSH (Do no significant harm).” Denna beredning pågår inom miljöministeriet.

Syftet med lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005, nedan kemikaliesäkerhetslagen) är att förebygga och avvärja skador på person, miljö och egendom vilka förorsakas av tillverkning, användning, överföring, upplagring, förvaring och annan hantering av farliga kemikalier och explosiva varor och att främja den allmänna säkerheten. Enligt kemikaliesäkerhetslagen ansvarar verksamhetsutövaren i första hand för säkerhetens i verksamheten. Beroende på verksamhetens art och storleksklass kan produktionsanläggningar inom livsmedelsindustrin kräva kemikaliesäkerhetstillstånd eller anmälningsbeslut. Beroende på anläggningens storlek är Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes) eller räddningsmyndigheten behörig myndighet som behandlar kemikaliesäkerhetstillståndet eller anmälan. Liten industriell hantering och upplagring av farliga kemikalier får endast bedrivas genom anmälan till räddningsmyndigheten, som fattar ett beslut i ärendet.

Byte av energikälla kan påverka omfattningen av verksamhetsutövarens (sökandens) verksamhet och utöka tillståndsskyldigheterna. Om det till exempel är fråga om en produktionsanläggning som med tanke på säkerheten är mest krävande, ”EU:s Seveso-anläggning”, krävs bland annat

utförliga och omfattande utredningar om hur produktionsanläggningens ledningssystem och verksamhet uppfyller kraven i lagen. Lagar och förordningar på lägre nivå än lag innehåller även bestämmelser om åtgärder som påverkar tiden och tidsplanen för behandling av tillstånd och som ska vidtas innan ett tillstånd beviljas. Lagstiftningen fastställer skyldigheter i fråga om behandlingstider för kungörelse av ansökan, begäran om utlåtanden och åsikter, information om beslut och sökande av ändring samt skyldigheter för en myndighets ibruktagandeinspektion före ibruktagandet och innan verksamheten inleds.

Kemikaliesäkerhetslagen innehåller inga bestämmelser om undantag för att påskynda behandlingen av tillstånd eller anmälningar. Tukes kan inom ramen för lagen prioritera de uppgifter som fastställts för Tukes. Tukes behandlar ansökningarna enligt behandlingstiderna och försöker beakta kundens tidsplan. Tukes syftar till att vid tillståndsbehandlingen påverka de omständigheter som Tukes kan påskynda genom sin verksamhet. Dessutom informerade och påminde Tukes i mars 2022 verksamhetsutövarna om tillståndsförfarandena när verksamhetsutövarna planerar att ta i bruk reservkraft.

Byte av energikälla kan påverka omfattningen av sökandens verksamhet och utöka tillståndsskyldigheterna. Ibruktagande av en ny energikälla kan ofta kräva tillstånd eller anmälningar enligt flera lagar. Samarbete mellan tillståndsmyndigheter och tillsynsmyndigheter i ärendet är viktigt och ett nära samarbete bedrivs mellan myndigheter. Arbets- och näringsministeriet följer läget.

Helsingfors 19.5.2022

Näringsminister Mika Lintilä